

מאמרי חסידות

מאמר ד"ה ושבתי בשלום

מכ"ק אדמו"ר

רבי חיים שניאור זלמן

מלאדי

בן כ"ק אדמו"ר הצ"צ

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

דרוש האחרון קודם הסתלקותו

שבת קודש פרשת ויצא שנת תר"מ

יו"ל לראשונה בשלימותו מכת"י מעתיק

נערך ע"י עקיבא שבריק

ו' כסלו תש"פ

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

*To donate via paypal please use the link
below:*

<http://paypal.me/ashavrick>

Akiva Shavrick

aShavrick@gmail.com

מה שאמר אדמו"ר מלאדי נשמתו בגנוזי מרומים

דרוש האחרון קודם הסתלקותו

שבת קודש פרשת ויצא שנת תר"מ

ושבתי¹ בשלום אל בית אבי והיה הוי"ה לי לאלקים, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים כו'. וצריך להבין השייכות של האבן עם שם הוי"ה, שכשהוי"ה יהיה לאלקים, אז דווקא יהיה האבן בית אלקים כו'. גם צריך להבין לשון והאבן הזאת, הוא לשון נקבה, ומלת יהיה לשון זכר. וגם צריך להבין מה שכתוב אם יהיה אלקים עמדי כו', ואז והיה הוי"ה לי לאלקים, וכי שייך תנאי חס ושלום, ובודאי אינו דרך תנאי חס ושלום. ואם כן מהו אם כו' והיה כו', (ועיין בזהר חלק א' פרשת בראשית דף כ"ג עמוד ב' דקאי על הגאולה, שזהו ענין ושבתי בשלום כו' עיין שם, והוא כמה שכתוב במדרש רבה בשיר השירים על פסוק שובי שובי השולמית, ארבע פעמים שובי כנגד מצרים בבל כו', וכן הוא במדרש רבה פרשת תולדות ריש פרשה ס"ז וזהו, כענין מה שכתוב בזהר בפירוש ושבתי בשלום כו').

ולהבין את כל הנזכר לעיל צריך להקדים ולבאר מה שכתב לעיל מיניה, ויפגע במקום ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו כו' וישם אותה מצבה. וצריך להבין ענין האבנים מה הן, וגם מהו שהיו תחילה אבנים הרבה, כמו שכתוב ויקח מאבני המקום כו', ויעקב עשה מהן אבן אחת כו'. אך הנה בריש הפרשה כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, פירוש יעקב, הוא בחינת יו"ד עקב, שהוא בחינת המשכת חכמה עילאה שהוא בחינת יו"ד למטה מטה גם בבחינת עקביים, וזהו ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה,

¹ המאמר הוא לשון התורה אור פרשת ויצא עם ביאורי הרחש"ז. באור התורה ח"א ע' קצא, נדפס דרוש א' שהוא לשון התו"א עם הגהות הצ"צ, והביאו למטה דברי הרחש"ז כהגהות בשם דרוש ב'. ועתה אנו מוציאים לאור בפעם הראשונה המאמר בשלימותו מכת"י מעתיק.

ראה בית רבי פרק ח' סימן ג', ובהיכל הבעש"ט כרך י"ח ע' קיט וז"ל: **בשבת קודש פרשת ויצא שנת תר"מ, אמר את המאמר דרוש המתחיל, ושבתי בשלום אל בית אבי, ובמוצאי שבת קודש נחלה מאוד ושכב במיטת חליו ארבע שבועות. אלפי חסידיו בקשו עליו רחמים, ושלחו פדיון נפש לאהלי אבותיו רבותינו הקדושים. גם אחיו אדמו"ר המהר"ש בא לבקרו, ונשא בעדו רנה ותפילה, אך כל הון לא הועיל ואראלים נצחו את המצוקים, וביום ו' ערב שבת קודש ד' טבת שנת תר"מ, השיב את נשמתו הטהורה לבוראה. בכל מקום אשר הגיעה השמועה עשו לו אבל גדול וכבד וימאנו להתנחם, אך זאת היא נחמתנו, בי השאיר ה' שארית פליטה בארץ מזרעו אחריו, זכותו יגן עלנו ועל כל ישראל אמן כן יהי רצון.**

שבחינת יעקב הוא הממשיך מבחינת באר שבע שהוא למעלה מעלה, איהו וחיוהי וגרמוהי חד, על דרך השתלשלות למטה מטה למדריגה היותר תחתונה שהוא בחינת חרן, וכאשר יבואר לקמן בעזרת ה'.

(ופירוש וענין המשכת היו"ד הוא היו"ד דשם הוי"ה, כי חלק הוי"ה עמו, שיש בכל נפש שם הוי"ה כמו שכתוב במקום אחר, (בדרוש המתחיל ראה אנכי נותן). וביאור הענין, דהנה ארבע אותיות דשם הוי"ה כללות ענינם הוא רק בחינת צמצום והתפשטות בלבד, והוא אותיות י"ה, שהיו"ד הוא חכמה, בחינת נקודה בבחינת צמצום, והה"א הוא בינה בבחינת התפשטות לאורך ורוחב. ואותיות ו"ה הוא שנמשך מאותיות י"ה, והן נכללים באותיות י"ה, וכמו שכתוב כי ביי"ה הוי"ה צור עולמים כו'. והנה יש להבין ענין הצמצום דיו"ד מהו, דלכאורה יובן ענין הצמצום הזה כפשוטו, דהיינו מניעת אור ושפע מצד בחינת הדין, כמו הצמצום שנקרא דין ועונש למטה, שהוא היפוך מבחינת החסד והטוב, ולכן נמשך מזה מניעת אור ושפע. והנה באמת אי אפשר לומר על דרך זה חס ושלום בבחינת צמצום זה דנקודת חכמה שבאות היו"ד, כי הרי בחינת חכמה אדרבה היא בחינת מקור קו הימין חסד נצח, וגם שרש כל ההשפעה הנגלית אחר כך בבינה, כידוע דהחכמה נקראת אין והבינה נקראת יש, והרי זה בחינת המשכה מאין ליש כו'.

אלא מוכרח לומר מזה, שבחינת צמצום דיו"ד דחכמה הוא היפוך בחינת הצמצום, אלא אדרבה הוא רק אמיתית בחינת הטוב והחסד, ואף על פי כן הוא בא רק בבחינת צמצום בנקודה אחת כנזכר לעיל. ולהבין דבר זה, הנה מבשרי אחזה כו', דהנה אנו רואים ברב גדול שמשפיע שכל לתלמיד הקטן, שמוכרח לצמצם אור השכל בכדי שיבינו התלמיד גם לערך קוצר דעתו. והנה יש באופן הצמצום זה שני דרכים. הראשון, שמעלים מן האור עיקר השפע, ולא יאיר בדברים רק אפס קצהו בלבד, כי לא יוכל לקבל הרבה רק אפס קצהו בלבד, וזהו הנקרא צמצום גמור, ואף על פי שאינו בא מצד בחינת הדין, אלא מצד חסרון המקבל, יהיה איך שיהיה, הרי נתעלם ונעדר האור העיקר מן המקבל.

והדרך השני הוא היפוך זה, שלא יעלים ממנו כלום מן כל אור אותה השפע, אלא יגיד לו כל פרט הרשום בעומקה ורוחבה כמו שהוא ממש, אך שמפני שלא יכול כלי המקבל לקבל בעומקה ורוחבה בהרחבת דברים, בהכרח שלא ישנה לו בדרך ארוכה אלא בדרך קצרה, וכמאמרם ז"ל לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה. וענין דרך קצרה זאת אינו ענין העלמת דברים לקצר ולהעלים דברים ממש, אלא ענין הוא שיכלול כל ההשפעה ההוא בדברים קצרים, שיהיו מיעוט הדברים מחזיקים כל האורך ורוחב שיש בפרטים באותה ההשפעה, ואזי מפני שהדברים באים במיעוט, יוכל

המקבל לקבל, והרי לא נעדר שום דבר מן המקבל, שהרי באותם הדברים המועטים, יוכל לעמוד על כל האורך ורוחב וכל פרטיו המסתעפים שכללום בדברים המועטים, עד שלא ימצא שום דבר חדש בכל הפלפול האורך, כי הכל נכלל באותן הדברים המועטים, לפי שכך רצה המשפיע, לכלל כל דברי השפע בדברים מועטים, כדי שיתקבל כולו במקבל דוקא. ואם לאו, מוכרח לקצר איזהו דבר ולהעלימו לגמרי וכנזכר לעיל. ואמנם, המשפיע דוקא, מפני שידע שרש כל העומק של השפע, הוא יודע לסדר הדברים בדרך קצרה עד שלא יעדר אפילו פרט אחד שלא יהיה נכלל בדברים הללו, ולא איש אחר זולתו, שאינו יודע בטוב עמקו כללות אור השפע.

והדוגמא לכל זה, הרי שנו חכמי המשנה בדרך קצרה כידוע, והגמרא הוא פירוש המשנה בפלפול ארוך מאד. ואחר כל העיון בגמרא, הנה הכל ימצאו במשנה וכלולים בדרך רמז, כי כל דקדוקי הגמרא הוא רק בדברי המשנה עצמה, ואין כל חדש בגמרא שימצאו במשנה, אלא שבמשנה כלול בדרך קצרה כל אריכות הפלפול שבגמרא. ונמצא בחינת צמצום כזה, אינו ענין העלם דבר ולא חצי דבר, אלא אדרבה, כדי שיבא הכל לידי הבנה במקבלים, על כן כללו בדרך קצרה כנזכר לעיל.

(ועל דרך זה יש לומר גם כן בענין תורה שבכתב לגבי תורה שבעל פה, וכמו שכתוב במקום אחר בדרוש המתחיל ביום השמיני עצרת, בענין שתורה שבכתב נקרא מוסר אבין, כמו טפת האב שנכלל בה כל בנין הולד בדרך קצרה כו', אלא שזהו דרך קצרה ביותר ממשל המשנה לגבי התלמוד, וכענין לחכימא ברמיזא, ועיין מה שכתוב מזה בביאור על פסוק לכן אמור לבני ישראל בפרשת וארא. ומכל מקום הנמשל למעלה בענין יו"ד וה"א אתי שפיר יותר מהמשל דתורה שבכתב ותורה שבעל פה, כי באמת תורה שבכתב שרשה מחכמה עילאה שהוא בחינת יו"ד, ותורה שבעל פה שרשה מבחינת בינה, ולכן נקראת תורת אמך, וכמו שכתוב על פסוק לכן אמור הנזכר לעיל).

והנמשל מובן מזה בבחינת צמצום דיו"ד גם כן, שהוא דוקא אמיתית הטוב והחסד, כי הנה כדי שיהיה אורות החכמה כמו שהוא בחינת גילוי מאין ליש בבינה, אי אפשר להיות כי אם שיצמצם האור ויצא בדרך קצרה, על דרך הנזכר לעיל, שיוכלל האור כולה במיעוט דברים, כך נכלל כל אור החכמה בבחינת נקודה אחת באות היו"ד, ואין כאן בחינת צמצום גמור להעלים דבר, אלא אדרבה, כדי לכלול הכל. ואין זה הצמצום בחינת דין, אלא אדרבה, בחינת אמיתית הטוב והחסד, כדי שיותפס הכל במקבל שהוא בחינת בינה. ולכן הנה אחר הצמצום דיו"ד, נעשה בחינת אורך ורוחב דה"א בבינה, על דרך משל המקבל, גם כשיהיה מקבל דרך קצרה בדברים מועטים כנזכר לעיל, הנה אחר כך יבין וישכיל בדברים המועטים ההם כל אורך ורוחב של אור השכל שהוא כו', וכמאמר לא קאים אינש אדעתיה דרביה עד ארבעים שנים, הרי לאחר ארבעים שנים

ימצא כוונה חדשה מדעת הרב, באותן הדברים המועטים ששמע ממנו שלא הבין עד עכשיו, ואין כל חדש בזה, כי הכל כללו הרב באותן הדברים המועטים כנזכר לעיל. והנמשל מזה יובן שזהו בחינת התפשטות אורך ורוחב הה"א דבינה כנזכר לעיל. וכללות כל ענין השפע כשמתקבלת במקבל הוא ענין בחינת צמצום והתפשטות, והיינו בחינת אותיות י"ה דשם הוי"ה.

ומכל זה יובן ענין יעקב, יו"ד עקב, היינו שממשיך בחינת היו"ד דשם הוי"ה, שבו ראשית הגילוי מאור אין סוף ברוך הוא, להיות נמשך גילוי זה גם למטה בבחינת עקביים וסוף כל דגריין. באר שבע, הוא בינה ומלכות, שהוא ה' ראשונה דשם הוי"ה שנקרא באר שבע, שהוא הבאר שממנו נובעים שבע מדות, לך הוי"ה הגדולה והגבורה כו', והמלכות נקראת באר שבע, שמקבל משבע מדות הנזכר לעיל, ומשם יצא יעקב להמשיך היו"ד גם למטה).

כמו שכתוב, צוה ישועות יעקב, ישועות, שע"ה נהורין עילאין. ובחינת יעקב מחבר וממשיך אותן למטה בבחינת עקביים גם כן. וגם ישועות הוא מלשון שעה, כמו שכתוב וישע ה' אל הבל וכו', שהוא בחינת ירידת והמשכת אורו יתברך למטה מטה כו'. אך בהשתלשלות אור ה' כל כך בצמצומים רבים, עד שבא גם למטה בבחינת חרן, נעשה עלמא דפרודא לגמרי, וכמו שכתוב ונהר יוצא מעדן, שהוא בחינת חכמה עילאה, להשקות את הגן כו'. ומשם יפרד, שכשנמשך משם בהשתלשלות רבות וצמצומים רבים, נעשים בחינת נפרדים בתכלית. ויעקב אבינו עליו שלום רצה להעלותם למעלה מעלה, שיהיה גם למטה בחינת יחוד ובטול ממש כמו שהוא למעלה, חיוהי וגרמוהי חד כו'.

(ב) ולזאת, נאמר ויקח מאבני המקום כו'. כי הנה נודע שאבנים נקראו אותיות, וכמו שכתוב בספר יצירה, שני אבנים בונות שתי בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים כו', להיות כמו שמאבנים הרבה נעשה בית אחד שיכולים לדור בתוכו, כמו כן מאותיות הרבה נעשו תיבות שבהם התלבשות השכל. וגם כמו שהאבנים הם בחינת דומם, שהוא מדרגה היותר תחתונה מכל הארבע יסודות דומם צומח חי מדבר, כמו כן האותיות לגבי השכל המלוכש בהם, הם בחינת דומם בתכלית, שאינם מערך השכל כלל. נמצא מובן מכל הנזכר לעיל, שאבנים נקראו אותיות. וכמו כן על דרך משל הוא למעלה, דהנה כתיב בדבר ה' שמים נעשו, וכמו שכתוב מלכותך מלכות כל עולמים. פירוש, שחיות כל העולמות שהם עולמות עד אין קץ, וכמו שכתוב היש מספר לגדודיו, הנה עם כל זה, מקור ושרש חיותם אינו אלא מבחינת מלכותו, שהוא בחינת דבר ה', המחיה ומהוה אותם מאין ליש תמיד, להיות שהם נבראים בעלי גבול, שיש

גבול להשגתן, ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו', ואינם כלל בערך לגבי אור ה', שהוא בבחינת אין סוף, המתגלה בעולמות עליונים.

ולזאת, אינם יכולים לקבל חיותם רק מבחינת דבר ה', שהם האותיות שנבראו בהם שמים וארץ כו', שהם בחינת דומם לגבי אור אין סוף ברוך הוא, וכמו שכתוב קדוש ה' צבאות, וכמאמר רז"ל, אות הוא בצבאות שלו. ואף שהם אלף אלפין כמו שכתוב אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי וגו', וכמו שכתוב היש מספר לגדודיו, עם כל זה, מאחר שהם בעלי גבול, חיותם אינו אלא מבחינת אות אחת בלבד, שהוא בחינת דומם לגמרי לגבי שם הוי"ה שהוא בבחינת אין סוף כו' ונזכר לעיל.

והנה השתלשלות כל העולמות ברבוי רבבות מדרגות, תלוי הכל לפי אופן צירופי האותיות שבבחינת דבר ה', להתהוות נבראים פרטיים בעלי גבול ונפרדים כו'. ויעקב אבינו עליו השלום רצה להעלותם למעלה. ולזאת ויקח מאבני המקום, (כי הוא יתברך מקומו של עולם, והאותיות הנמשכים ממנו יתברך להחיות עולמות הנפרדים, נקראים אבני המקום), והם אותיות הרבה, ועשה מהן אבן אחת, שהוא אות יו"ד, שזהו וישם מראשותיו. שכמו שלמטה באדם יש שכל ומדות, והאותיות הם המלבישים לבחינת שכל ומדות שמתלבשים בהם, כמו כן למעלה יש בחינת חכמה בינה דעת ושבע תחתונות, רק שם הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, מבין ולא בבינה ידיעא, ולא מכל מדות אלין, ששם הוא בבחינת יחוד ובטול בתכלית. וכמו שכתוב לך ה' הגדולה כו' וחיוהי וגרמוהי חד כו'. ובחינת דבר ה', הם האותיות, שבהם מתלבשים חכמה בינה דעת ומדות שהם עשר ספירות עליונות. ובחינת אות היו"ד שהיא נקודה קטנה, מרמז על היות שבו מתלבש בחינת חכמה, שהוא בחינת אין ובטול בתכלית. ואות הה"א שהיא בחינת התפשטות אורך ורוחב, מרמז על שהוא בחינת לבוש לבחינת בינה וכו'. וכמו כן שאר האותיות שבהם מתלבשים בחינת מדות העליונות. וזהו שיעקב עשה מכל האבנים אבן אחת, שהוא אות היו"ד, להעלותן לבחינת חכמה עילאה.

ואזי אחר כך וישם אותה מצבה, הוא בחינת אות הוא"ו, שעשה והמשיך מבחינת י' לבחינת ו', להיות התלבשות בחינת חכמה עילאה למטה בבחינת תורה ומצות כו', כנודע תמונת אות הוא"ו, שעל ראשו נקודת היו"ד, ואחר כך הולך ומתמשך למטה. כמו כן, אורייתא מחכמה עילאה נפקת, ונמשך ומתפשט למטה בדברים גשמיים כו'. וזהו ויצוק שמן על ראשה, פירוש שמן, הוא בחינת חכמה עילאה, וכמו שכתוב שמן משחת קדש, להיות גלוי בחינת חכמה עילאה ממש למטה בבחינת מצבה הנזכר לעיל, שהוא בחינת תורה ומצות שמלובשים למטה בדברים גשמיים, המחליף פרה בחמור כו' כשר פסול כו', עם כל זה, יהיה בהם גילוי בחינת חכמה עילאה ממש כמו שהוא למעלה.

וכמאמר רז"ל, מה להלן באימה וביראה, אף כאן באימה וביראה. פירוש, מה להלן בשעת מתן תורה על הר סיני, שהיו באימה וביראה, שאז היה בחינת גילוי בתכלית, ששמעו מפי עצמות המאציל אנכי ה' אלקיך כו'. אף כאן, היינו אף כמו שהתורה מלובשת למטה בדברים גשמיים, יהיה לעתיד לבא על ידי גילוי חכמה עילאה ממש, כמו שהיה אז, וכמו שכתוב ואשים דברי בפיך כו'. ולהיות גילוי כזה למטה, הוצרך יעקב מתחלה להעלותן למעלה מעלה לבחינת סובב כל עלמין, וכמו שכתוב וירימה מצבה, להיות כי נעוץ סופן בתחלתן, ועל ידי זה נעוץ תחלתן בסופן כו', שמדרגה היותר גבוה יותר יכולה לירד ולהתפשט מטה מטה כידוע.

ג) ולבאר הדברים הנזכר לעיל בענין העלאת האותיות על ידי ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, ואחר כך ההמשכה על ידי וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה, הנה שני בחינות אלו זהו ענין אותיות התפילה ואותיות התורה, ועיין מה שכתוב מזה בתורה אור פרשת בשלח על פסוק לסוסתי ברחבי פרעה. וביאור הענין, הנה יש להקדים מה שכתוב בזהר בראשית דף ד' עמוד ב', מאן דלא טעים מרירו למתקא, ומהפך חשיכה לנהורא, לית ליה חולקא הכא. וזהו ענין תפילה ותורה, שעל ידי התפילה מהפך מרירו למיתקא, על דרך וימתקו המים כו'. והענין, כי מרירות הן תאוות עולם הזה ותענוגים שמושפעים מהיכלות הקליפות, שאין לך דבר למטה שאין לו היכל למעלה כנגדו שממנו בא תוצאות הדבר ההוא והשפעתו וכל תענוגי עולם הזה, ואפילו דבר קל, ואפילו המסלסל בשערו, הנה החיות ההוא נמשך מהיכלות הטומאה, ולכן נענש יוסף בשבתו בבית האסורים י"ב שנים, על שהיה מסלסל בשערו, כדאיתא בגמרא על פסוק ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, מיד ותשא אשת אדוניו כו'. וצריך להפוך לבו לטעום ממש למיתקא, טעמו וראו כי טוב ה', אז תתענג על הוי"ה. וזהו היה ענין הקרבנות, שנהפך חלב מנפש בהמה, ועולה ונכלל באש שלמעלה אשר תאכל על המזבח, להיות אשה ריח ניחוח להוי"ה. וכמו כן תהיה התפלה שהיא במקום הקרבנות, להלהיב נפשו באש שלמעלה להתענג על הוי"ה.

וענין אתהפכא חשוכא לנהורא, הוא שחשך הגשמיות של עולם הזה, מעשה שמים וארץ, שנראים ליש ודבר גשמיים, יתהפך לנהורא, להיות בו גילוי אור אין סוף ברוך הוא, להיות היש בטל אליו יתברך, ונגלה כבוד ה' למטה כמו למעלה. והיינו שעל ידי בחינת טעם מרירות למיתקא, הוא ממטה למעלה, להפוך לבו מתאוות עולם הזה לדבקה בו יתברך בתשוקה וצמאון כו', יאיר אור ה' מלמעלה למטה במקום החושך של העולם הזה, שלא יהיה העולם מעלים אור הוי"ה וקדושתו. וזהו גם כן ענין נר מצוה ותורה אור, נר מצוה הוא בחינת ההעלאה ממטה למעלה, ותורה אור הוא בחינת המשכה מלמעלה למטה.

וביאור הדבר, צריך להבין אותיות, מה ענינם. כי הנה האותיות נחלקות במבטא על ידי חמשה מוצאות הפה, אחת "ע מהגרון כו'". והנה אין המוצאות, כלי המבטא, דומים לכינור, שהוא כלי הנגון, שבנגון המנגן עליו מוציא קול. שהקול ההוא בא מן תנועת הכינור שמוציא את הקול, מה שאין כן האותיות, אין פֶּאות מחמת תנועת כלי המבטא שהן חמש מוצאות הפה, שהרי מאליהן ומעצמן יוצאות תנועות האותיות, בלי שום הכנה וכוונה מכוונת האדם להניע הלשון לאותיות דטלנ"ת והשפתיים לאותיות בומ"ף, והאותיות מצד עצמן הן משורשות בנפש עצמה, והנפש היא המוציאה אותן מההעלם אל הגילוי, מתחלה באותיות המחשבה, ואחר כך באותיות הדיבור. וזהו שכתוב ויהי האדם לנפש חיה, ותרגם אונקלס, לרוח ממללא, שבחינת האותיות הן בחינת חיה, כי יש באדם נפש רוח נשמה חיה. נפש הוא בחינת אותיות מחשבה ודיבור, ורוח הוא הבל הלב שהוא קול, כלול מאש רוח מים כנודע, ונשמה הוא בחינת השגות השכל, כמו שכתוב ונשמת שדי תבינם, וחיה הוא בחינת חכמה, דהיינו מקור החכמה שלמעלה מהשגה, ושם הוא שרש האותיות, אלא שקבען בפה, ולא שבראן שם בפה, כי בריאותם והתהוותם בשרשן הוא למעלה בבחינת חיה, ומשם נמשכו ונתחלקו לכ"ב אותיות, לדבר במ אש ואש כלשונו.

ובזה יובן מאמר רז"ל, שמטטרון קושר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל. כי הנה המלאכים מעלים התפלות, לפי שדיבור האדם הוא גשמיות, והמלאכים הם רוחניים, שהדיבור שלהם הוא כמו מחשבה שלנו, ועל ידי המלאך המקבל התפלה, מזדככת התפלה מגשמיות לרוחניות על ידי המלאך ההוא. והנה גבוה מעל גבוה עד עולם העליון, שבו משכן מטטרון, והוא קושר כתרים שלמעלה מהראש והמוחין כו', ועל ידי זה ממשיך אותיות חדשות, כי הנה התפלה הוא בקשות יהי רצון, שיתהווה בחינת רצון, שכמו שכבר נמשך רצון העליון בחכמה, הנה החכמה מחייבת על פי התורה, אין יסורים בלא עון, שהעון גורם יסורים חס ושלום. אבל על ידי התפלה, יהי רצון, נמשך רצון העליון בחכמה, הנה החכמה מחייבת על פי התורה, שלמעלה מבחינת חכמה, ושם הוא רחמים פשוטים, ורבו פשעים כו', ולכן על ידי זה נמתקו הדינים.

וזהו גם כן כשישראל אומרים יהי שמו הגדול מבורך כו', הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו. פירוש, שמנענע וממשיך בראשו, הוא רצון העליון ברוך הוא, כי אותו מבקשים, יהי שמו הגדול מבורך, שיהא ברוך ונמשך שמו הגדול שלמעלה מבחינת השתלשלות, שהוא גדול ומהולל מאוד. והמשכות רצון העליון הזה, הוא על ידי העלאת אותיות התפלה לשרשן ומקורן, כתר העליון, על ידי מטטרון, והיינו לפי ששורש האותיות הוא בכתר עליון, למעלה מבחינת חכמה ומוחין, אלא שראשית הגילוי הוא בחכמה, שאי אפשר להשיג ולהשכיל כל דבר מושכל, כי אם על ידי

אותיות. אבל האותיות עצמן, אינן בחינת שכל, שאי אפשר לשכל המושג להשיג מהות ענין האותיות בעצמן, אלא שהן לבוש השכל, והלבוש הזה הוא מבחינת חיצוניות עליון, שירד ומתפשט למטה להלביש את השכל, ומשם יורד עוד להיות אותיות מחשבה ודיבור.

והנה התורה נתלבשה באותיות גם כן על דרך זה, שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחינת התורה. דאורייתא מחכמה נפקת, והאותיות, שרשן למעלה בבחינת כתר, ואותיות מלשון אתא, שהוא לשון המשכה, שהאותיות הן המשכות, שבהן ועל ידן נמשך להיות התורה. והענין, כי הנה כתיב כאשר יאמר משל הקדמוני.

וביאור הדבר ההוא, כי הנה ענין המשל הוא להמשיל את הנמשל באופן שיוכן מתוך המשל, והרי המשל הוא ענין אחר, שאינו מהות הנמשל, אלא שהנמשל מובן מתוכו, על ידי שדומה לו בצד זה. וזהו שכתוב וביד הנביאים אדמה, וחז"ל המשילו מראה הנבואה לאספקלריא, שכמו שרואין באספקלריא, הגם שנראית הצורה בתמונתה ובצלמה ממש, מכל מקום אין זאת גוף הצורה עצמה ממש, אלא דמותה ותמונתה. כך כל השגת הנביאים באלקותו יתברך, אין זה אלא בחינת דמות ודמיון, והיינו כמו בחינת משל, שממנו מובן הנמשל. אבל באלקותו יתברך ממש, כתיב כי לא יראני האדם כו', וכמאמר רז"ל, וזהו שכתוב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל, על כל דבר מדברי תורה כו', דהיינו שאמר על כל דבר מדברי תורה רוחניות הענין, כמו מצות קרבנות מן הבהמה, ומקריבים חלב ודם על גבי המזבח בכהן ובבגדי כהונה, והיה אומר ענין הקרבנות ברוחניות, ומהו נקרא חלב ודם ברוחניות, ומהו כהן ומהו בגדי כהונה.

והנה גבוה מעל גבוה, כמה מדרגות רוחניות זו למעלה מזו, והשיג שלמה בחכמתו שלשת אלפים משל, דהיינו שלשת אלפים מדרגות זו למעלה מזו, וכולם אינן רק בחינת משל, לגבי בחינת אלקותו ממש, השורה ומתלבש בתורה. והנה שלמה לא השיג אלא שלשת אלפים משל. אבל באמת, כך הוא עד רום המעלות לאין קץ, שכולם אינן רק בחינת משל לקדמונו של עולם, דהיינו אור אין סוף ברוך הוא ממש שלמעלה מעלה מבחינת וגדר השתלשלות, לא בבחינת ממלא ולא בבחינת סובב, רק שהתורה נמשכה משם על ידי בחינת אותיות והמשכות. ועל זה אמרו רז"ל, דוד המלך עליו השלום היה מחבר תורה של מעלה בהקדוש ברוך הוא, דהיינו שהמשיך אותיות התורה מאור אין סוף ברוך הוא ממש, ועל זה נאמר אשר יעשה אתם האדם כו', לעשות אותם, שעשיית התורה היא על ידי האדם, וכמאמר רז"ל, מעלה אני עליכם כאלו עשאוני, וזהו ותורה אור, שהתורה מאירה אור אין סוף ברוך הוא ממש. אך אין אור התורה עולה בשם אור, אלא על ידי נר מצוה מטעם הנזכר לעיל, וכמו שכתוב כל זה

בתורה אור פרשת מקץ בדרוש המתחיל מזוזה מיינ. ומזה יובן ענין הנזכר לעיל דויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, זהו על דרך התפילה, שאותיות התפילה הן העלאות מלמטה למעלה כו', וכן על ידי קיום המצות, ועל ידי זה נמשך אחר כך גילוי אור התורה מלמעלה למטה, וזהו וישם אותה מצבה ויצוק שמן כו'. (ועיין מה שכתוב מענין שמן, בדרוש המתחיל כי אתה נרי בתורה אור פרשת מקץ).

(ד) וזהו ענין ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי"ה לי לאלקים, שכל זה יהיה על ידי העלאות והמשכות שממטה למעלה, ומלמעלה למטה, שהוא בחינת וישם מראשותיו כו' ואחר כך ויצוק עליה שמן כו' כנזכר לעיל. כי הנה אבי קאי על יצחק, וכמו שכתוב כי אתה אבינו, שלעתיד לבא יאמרו על יצחק כי אתה אבינו, (והוא ענין גילוי פנימיות חכמה עלאה הנקרא פנימיות אבא, שגילוי זה יהיה לעתיד לבא דוקא, והוא גילוי פנימיות התורה). והנה יצחק הוא מלשון צחוק ותענוג, וכמו שכתוב צחוק עשה לי כו' כל השומע יצחק לי, והוא לשון עתיד, שיתגלה בחינת התענוג העליון שלמעלה, הוא על ידי בחינת הבירורים שלמטה, בבחינת אתכפייא ואתהפכא מחשוכא לנהורא, על ידי העלאות והמשכות כנזכר לעיל.

וכמו התענוג והצחוק שלמטה, שאינו אלא מאיזו שינוי והתחדשות, כמו למשל ציפור המדברת וכדומה, שאין דרכה וטבעה לְדַבֵּר, מה שאין כן האדם המדבר, אין מקבלים תענוג כלל, לפי שדרכו בתמידות לדבר. וכמו כן ממש למעלה, הנה בחינת יעקב הוא יו"ד עקב, שהוא בחינת ירידות והשתלשלות אלקות עד למטה מטה, גם בבחינת עקביים שהם עולמות הנפרדים לגמרי ובעלי גבול כו', וכמו שכתוב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, שנמשך ונשתלשל בהשתלשלות וצמצומים כל כך להתהוות יש מאין בעלי גבול ועלמין דפרודא, שהם בחינת נבראים ונפרדים, שהם בחינת יש ודבר נפרד בפני עצמו, שנקרא חרן, והוא מלשון נחר הגרוני כו', והיינו שהחיות אלקות הנמשך ומתלבש בהם שנקראת בחינת גרון, שהוא קול כנודע, שהוא מכוסה ומוסתר בהם לגמרי, עד שהם עלמין דפרודא וחשך לגמרי, כאלו הם יש ודבר בפני עצמו, ואזי נקרא חרן, לשון נחר גרוני, וכמו שכתוב נאלמתי דומיה כו'.

והנה תכלית המכוון בירידת והשתלשלות אור ה' כל כך למטה למקום חשך ועלמין דפרודא, היינו בכדי שיהיה אתכפייא ואתהפכא מחשוכא לנהורא כו', להפוך את כל המדות רעות, שהם האהבה ורשפי של הבלי עולם והכעס כו', להפכם שיהיה רק לה' לבדו, ולהיות בבחינת ביטול הרצון לה' לבדו, ולא בבחינת יש ונפרד בפני עצמו כו'. ונקרא בחינת זאת בחינת תשובה, שהוא בחילא יתיר כו', דהיינו המדות רעות שהם ברשפי אש, להפכם ולהשיבם לה' לבדו כנזכר לעיל, (וזהו במקום שבעלי תשובה

עומדין, אין צדיקין גמורים יכולים לעמוד), ועל ידי זה נעשה תענוג גדול למעלה, והוא מבחינת אתכפייא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שלמטה.

וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים כו', להיות שעל ידי בחינת תשובה דווקא כו' נעשה התענוג למעלה כל כך, שהוא ממש כמשל ציפור המדברת כנזכר לעיל, ואז נעשה מבחינת חרן רנה, וכנודע על ענין חמץ ומצה, שמאות החי"ת של חמץ, נעשה ה"א, כמו שכתוב בזוהר פרשת פנחס על פסוק גער חית קנה כו', ונעשה בחינת מצה. כמו כן, מחרן נעשה רנה, כמו שכתוב באבוד רשעים רנה, שהוא בחינת התענוג שנעשה למעלה, מבחינת אתכפייא ואתהפכא כנזכר לעיל.

והנה בחינת התענוג הזה יתגלה לעתיד דוקא, שאז ואת רוח הטומאה אעביר כו', שלא יהיה עוד בחינת חשך ובירורים כמו שהוא עתה, בעליות וירידות, אלא כמו שכתוב, בחריש ובקציר תשבות, כמבואר בדרוש המתחיל שישים המה מלכות כו', ויהיה גילוי בחינת אור ה' למטה בבחינת יחוד וביטול בתכלית, כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים, דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד כו'. שעתה, הוא מאין ליש כו', מה שאין כן לעתיד, יהיה מיש לאין, בבחינת ביטול ואתהפכא כו'. (וזהו ענין ומעיין יצא מבית ה' והשקה כו', והוא גילוי היו"ד שממשיך יעקה למטה. שעכשיו המשכה זו הוא רק בבחינת פנימיות העולמות ובעבודת ה', ולעתיד לבא יהיה גילוי חכמה עלאה ממש למטה), ואזי יתגלה בחינת ענג העליון, שהוא בבחינת אין סוף, והוא בחינת יום השביעי, יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, שהוא בחינת גילוי ענג העליון כנודע, שנעשה מהבירורים שלמטה בשיתא אלפי שנין כו'.

וזהו ושבתי בשלום כו' אל בית אבי, שהוא בחינת חזרה והשבה של בחינת יעקב, מבחינת חרן כנזכר לעיל, לבחינת רנה, שנקראת בית אבי, שהוא בחינת יצחק, שהוא בחינת הצחוק והתענוג העליון שיתגלה לעתיד מבחינת אתכפייא ואתהפכא כנזכר לעיל, (כי יצחק הוא סוד גבורה דעתיק יומין, המלוכש במוחא סתימאה), וזהו שיאמרו לעתיד על יצחק דוקא כי אתה אבינו, להיות כי זהו תכלית המכוון בירידת והשתלשלות העולמות, כדי שעל ידי זה יהיה צחוק ותענוג למעלה כנזכר לעיל.

וזהו ושבתי בשלום כו'. כי בחינת ענג הנזכר לעיל שיתגלה לעתיד, הוא דוקא על ידי בחינת העלאות והמשכות, שהם בחינת הבירורים למטה, בבחינת אתכפייא ואתהפכא כנזכר לעיל, שנקרא בחינת שלום. להיות כי שלום הוא המחבר שני הפכים, וכמו שכתוב עושה שלום במרומיו, שמיכאל שר של מים, וגבריאל שר של אש כו'. והנה כתיב שלום שלום לרחוק ולקרוב, והיינו שני בחינות שלום. שלום מלמטה למעלה, והיינו לרחוק שנעשה קרוב, שהוא בחינת העלאה ממטה למעלה. ושלום מלמעלה

למטה, היינו בחינת ירידות והמשכות אלקות למטה בבחינת תורה ומצות, כמבואר לעיל, במה שכתוב ויצק שמן כו', (כי שלום היינו בחינת יסוד, המקשר ומחבר כו', וששני בחינות שלום, היינו התקשרות המקבל אל המשפיע מלמטה למעלה, וזהו בחינת בנימין, ויש בחינת התקשרות המשפיע אל המקבל מלמעלה למטה וזהו, בחינת יוסף כו', ועיין מה שכתוב במקום אחר בדרוש המתחיל ושמתי כדכד). ועל ידי שני בחינות שלום הנזכר לעיל, שהם בחינת אתהפכא מחשוכא לנהורא, שלא יהיו בבחינת עלמין דפרודא, רק בבחינת יחוד וביטול כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים ממש, ואזי אשוב אל בית אבי, שיתגלה ממילא בחינת הענג העליון, שהוא בבחינת אין סוף ממש, למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות במדרגות רבות מעלה ומטה וחשך ואור. מה שאין כן לגבי עצמותו ומהותו יתברך, קטן וגדול שוים ממש בלי שינוי, כחשכה כאורה ממש.

ואזי והיה הוי"ה לי לאלקים כו'. כי הנה כתיב כי שמש ומגן הוי"ה אלקים, שכמו שהמגן הוא נרתק להשמש ומכסה ומסתיר על אור השמש, כמו כן שם אלקים הוא בחינת נרתק לשם הוי"ה, ומכסה ומסתיר עליו, להיות נבראים בעלי גבול ונפרדים בפני עצמם. מה שאין כן שם הוי"ה, הוא בחינת המשכת אור ה' למטה כו'. והנה כל זה הוא בבחינת השתלשלות, מעלה ומטה וחשך ואור, אבל לעתיד שיתגלה בחינת ענג העליון, שהוא למעלה מעלה מבחינת שם הוי"ה ושם אלקים, ואזי מה שעתה הוא בחינת שם הוי"ה, יהיה אז בחינת אלקים, לגבי בחינת ענג העליון הנזכר לעיל. (וההפרש מובן על פי מה שמבואר למעלה, כי שיומשך הגילוי מאור אין סוף למטה, צריך להיות על ידי צמצום, אך הנה שם אלקים הוא בחינת צמצום והעלם גמור, ומזה נמשך למטה להיות יש ודבר נפרד ממש. אבל כששם הוי"ה יהיה בבחינת אלקים, זהו על דרך הצמצום של היו"ד דשם הוי"ה, שאינו בחינת העלם, כי אם אדרבה על ידי זה נמשך הגילוי כו'. וזהו ענין ומעיין מבית ה' יצא, שבבחינת המעיין זהו בחינת יו"ד. ומכל זה יובן ענין ארבע פעמים שובי, כנגד ארבע גליות, בבל מדי כו', שהוא הברור והצירוף, שעל ידי זה יהיה גילוי ארבע אותיות דשם הוי"ה, היינו ששם הוי"ה יהיה מה שעכשיו שם אלקים). ואזי והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים, שיהיה בית וכלי לבחינת אלקים דלעתיד, שהוא בחינת הוי"ה עתה כו'.

סליק.